

Chuyển đổi nền kinh tế số: Kinh nghiệm của Singapore và những gợi ý cho Việt Nam

PHAN TÚ ANH*

Singapore đang số hóa nền kinh tế trên nền tảng mạnh mẽ. Quốc gia này cũng rất chủ động để hưởng lợi từ nền kinh tế số đang mở rộng rất nhanh trong khu vực ASEAN và đã có những sáng kiến rõ ràng để thúc đẩy chuyển đổi số, bảo đảm cho Singapore duy trì cạnh tranh. Những kinh nghiệm của Singapore sẽ gợi ý những giải pháp giúp Việt Nam số hóa thành công nền kinh tế.

NHỮNG KINH NGHIỆM GIÚP NỀN KINH TẾ SỐ SINGAPORE DẪN ĐẦU THẾ GIỚI

Năm 2018, Singapore cùng với Australia và Thụy Điển được Economist Intelligence Unit (EIU), đơn vị chuyên phân tích, nghiên cứu thuộc Tạp chí The Economist xếp hạng là những quốc gia đi đầu về sẵn sàng công nghệ giai đoạn 2018-2022 (Technological Readiness Ranking for 2018-2022). Đó là nhờ việc Chính phủ Singapore đã đi đầu trên thế giới về việc xây dựng Đảo quốc Sư tử thành một Quốc gia thông minh (Smart nation), khắc phục các hạn chế trong phát triển bằng công nghệ số, thể hiện qua những nội dung sau:

Xây dựng kết cấu hạ tầng số

Singapore đã đạt được nhiều tiến bộ trong việc cải thiện kết cấu hạ tầng số hóa, qua đó thúc đẩy tăng cường năng lực và mở rộng ứng dụng số hóa trong các hộ gia đình và doanh nghiệp. Tiêu biểu có thể kể đến sự phát triển của hệ thống cáp quang và mạng 4G, nhờ đó tăng đáng kể tốc độ truyền tải thông tin. Tốc độ internet nhanh hơn thúc đẩy các hộ gia đình Singapore chuyển dần nhiều hoạt động của mình vào không gian kỹ thuật số.

Ở khu vực doanh nghiệp, các khoản đầu tư vào các tài sản số nhằm tăng cường năng lực số của các doanh nghiệp cũng ngày càng nhiều. Theo đó, các doanh nghiệp cũng tăng cường sử dụng các công cụ số trong các hoạt động kinh doanh thường nhật, tăng cường áp dụng thanh toán điện tử và các dịch vụ di động trong kinh doanh. Ngoài những xu hướng nổi bật trên, mức độ ứng dụng các loại công cụ và năng lực kỹ thuật số, như: dịch vụ điện toán đám mây, các nhà máy thông minh... cũng tăng nhanh trong những năm gần đây.

Sáng kiến quốc gia thông minh

Năm 2014, Thủ tướng Lý Hiển Long phát động sáng kiến "Quốc gia thông minh" của Singapore, thành lập

văn phòng Chương trình quốc gia thông minh để điều phối các nỗ lực từ các cơ quan khác nhau của Chính phủ hướng đến mục tiêu tham vọng trở thành quốc gia thông minh đầu tiên trên thế giới.

Bằng việc áp dụng các công nghệ số để giải quyết những vấn đề này, Singapore hi vọng mô hình "Quốc gia thông minh" của mình có thể trở thành hình mẫu cho các nước khác.

Trong giai đoạn đầu, Singapore xác định 5 lĩnh vực then chốt đối với bất cứ công dân nào và toàn xã hội mà công nghệ số có thể tham gia, gồm: giao thông, nhà ở và môi trường, hiệu quả kinh doanh, y tế và các dịch vụ công. Chính phủ cam kết sẽ tạo điều kiện về hạ tầng, chính sách để mọi sáng kiến, ý tưởng đều có cơ hội hình thành và thử nghiệm, kể cả những rủi ro có thể xảy ra.

Sự phát triển của thanh toán điện tử (TTĐT)

Singapore là thị trường TTĐT phát triển mạnh nhất trong các nước ASEAN, với tỷ lệ dân số sử dụng internet khoảng 80% vào năm 2015, chỉ số TTĐT của nước này ở khoảng 56%-57%. Singapore là nước nhanh chóng tiếp thu công nghệ mới với số người sử dụng ví điện tử đã tăng gấp đôi trong năm 2015 và chiếm tới 23% trong tổng dân số của nước này, hay chiếm hơn 41% trong tổng số người mua sắm trực tuyến (CIEM, 2018).

Hưởng ứng chủ trương thúc đẩy TTĐT của Chính phủ, nhiều doanh nghiệp đã

* ThS., Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông

và đang triển khai nhiều sáng kiến đổi mới. Công ty công nghệ Razer đã xuất sắc kiến thành toán điện tử thống nhất (unified e-payment). Giải pháp được đưa ra là sử dụng RazerPay, một loại hình ví điện tử dựa trên công nghệ đám mây, có thể triển khai thực hiện theo nhiều hình thức khác nhau, từ một thể VSF (Stored Value Facilities - phương tiện lưu trữ giá trị) đến một ứng dụng ví di động, một con chip hoặc nhiều hình thức khác nữa.

Phát triển ngành công nghệ thông tin - truyền thông (ICM)

Singapore phát triển ICM làm động lực nền tảng cho phát triển nền kinh tế số. ICM bao gồm 12 phân ngành sản xuất hoặc thúc đẩy sự phát triển hàng hóa và dịch vụ số (bao gồm: phần cứng, viễn thông, dịch vụ công nghệ thông tin (CNTT), phần mềm, trò chơi, dịch vụ trực tuyến, in ấn, bưu điện - chuyển phát nhanh, xuất bản, phát thanh truyền hình, phim ảnh và video, và âm nhạc) Qua đó, đóng một vai trò quan trọng trong việc tạo điều kiện áp dụng số hóa giữa các hộ gia đình và các doanh nghiệp tại Singapore.

Sự gia tăng nhu cầu đối với hàng hóa và dịch vụ kỹ thuật số giữa các cá nhân và các doanh nghiệp đã thúc đẩy sự tăng trưởng của ngành ICM trong những năm gần đây. Từ năm 2011 đến năm 2015, giá trị gia tăng (VA) danh nghĩa của ngành ICM tăng trưởng với tốc độ trung bình 7,2% hàng năm, nhanh hơn so với tốc độ tăng trưởng bình quân 4,2% của toàn nền kinh tế. Tốc độ tăng việc làm trong lĩnh vực ICM trong cùng giai đoạn đạt 2,5% mỗi năm, tuy có chậm hơn mức tăng trưởng việc làm chung của nền kinh tế (3,2%/năm). Sự phát triển mạnh mẽ của ngành ICM đã nâng mức đóng góp của ngành cho nền kinh tế tăng từ 7,4% trong GDP danh nghĩa năm 2011 lên 8,3% năm 2015 (CEM, 2018).

Để củng cố phát triển kinh tế số, Chính phủ cũng nỗ lực tăng cường nền tảng của Singapore trong 4 yếu tố hỗ trợ quan trọng, gồm:

(i) **Nhân tài:** Singapore tập trung thu hút nhân tài bằng cách đưa ra các ưu đãi cao, các điều kiện sống tốt cho họ;

(ii) **Nghiên cứu và đổi mới sáng tạo:** Theo Kế hoạch nghiên cứu, đổi mới và doanh nghiệp (RIE) 2020, Singapore cam kết dành 400 triệu USD Singapore cho các dịch vụ và nền kinh tế số để hỗ trợ nghiên cứu và đổi mới số;

(iii) **Chính sách, quy định và tiêu chuẩn:** Dự luật An ninh mạng đã được

thông qua vào tháng 02/2018 để tăng cường bảo vệ Hạ tầng thông tin quan trọng và xây dựng khung pháp lý cho các nhà cung cấp dịch vụ an ninh mạng. Đạo luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân (PDPA) tạo điều kiện cho các tổ chức có nhu cầu hợp pháp thu thập, sử dụng và chia sẻ dữ liệu cá nhân trong khi vẫn giữ được niềm tin của người tiêu dùng. Ủy ban Bảo vệ dữ liệu cá nhân của Singapore (PDPC) đã áp dụng rất nhiều sáng kiến để phát triển hệ sinh thái dữ liệu đáng tin cậy ở Singapore.

(iv) **Hạ tầng vật lý và hạ tầng số.** Singapore đã được hưởng lợi từ các khoản đầu tư vào hạ tầng như Wireless @ SG và Mạng băng rộng toàn quốc. Tuy nhiên, Chính phủ sẽ liên tục lên kế hoạch trước để đảm bảo khả năng phục hồi các mạng lưới quốc gia và tăng cường kết nối và hạ tầng khi công nghệ tiếp tục phát triển để Singapore có thể trở thành nền kinh tế số hàng đầu.

NHỮNG GỢI Ý CHO VIỆT NAM

Nền kinh tế số đang bùng nổ tại Việt Nam. Chính phủ Việt Nam coi chuyển đổi số toàn bộ nền kinh tế là nhiệm vụ quan trọng cho sự tăng trưởng liên tục và thịnh vượng.

Theo Cục Thông tin khoa học và công nghệ Quốc gia (2019), trong 10 năm qua, kinh tế số Việt Nam đã phát triển không ngừng về cả nền tảng hạ tầng lẫn thị trường kinh doanh. Năm 2007, số người sử dụng Internet ở Việt Nam là 17,7 triệu người. Đến năm 2017, số người sử dụng Internet ở Việt Nam đã tăng lên mức 64 triệu người, xấp xỉ 67% dân số.

Hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới, sáng tạo bắt đầu hình thành một cách đầy đủ. Hơn 3.000 doanh nghiệp khởi nghiệp hình thành trong 2 năm qua, cùng với đó là 40 quỹ tổ chức đầu tư mạo hiểm, mạng lưới đầu tư thiên thần.

Đến nay, có tổng cộng 78 công ty fintech (công nghệ tài chính) được thành lập tại Việt Nam. Điện hình là sự xuất hiện của ví điện tử MoMo hay hệ thống cầm đồ F88... Các doanh nghiệp vẫn tái cũng ra mắt nhiều ứng dụng để cạnh tranh với Grab, Uber. Có thể kể ra rất nhiều tên tuổi trong lĩnh vực này như FastGo, Be, VATO... Về du lịch, có sự tham gia của một loạt các start-up Việt, như: Mytour, Luxstay... cạnh tranh cùng với những tên tuổi lớn, như: Booking, Agoda hay AirB&B của thế giới.

Bên cạnh đó, Việt Nam cũng đang phải giải quyết nhiều vấn đề phát sinh với sự phát triển nóng của nền kinh tế số. Trong đó, có vấn đề nổi cộm về pháp lý, an toàn an ninh mạng, sự thiếu hụt nguồn nhân lực ICT có chất lượng và cả việc triển khai ứng dụng CNTT nhằm phát triển chính phủ điện tử. Theo thống kê của hãng bảo mật Kaspersky, Việt Nam nằm trong top 3 quốc gia bị tấn công mạng nhiều nhất thế giới trong năm 2018. Trung tâm ứng cứu sự cố máy tính Việt Nam (VNCERT) cho biết, có tổng cộng 10.000 vụ tấn công mạng nhắm vào Internet Việt Nam năm 2017, gây thất thoát 12,3 nghìn tỷ đồng (Trọng Đạt, 2019).

Bên cạnh đó, Việt Nam còn gặp phải thách thức lớn từ việc xây dựng một hệ cơ sở dữ liệu chung của quốc gia. Hiện một số bộ, ngành đã tự xây dựng cơ sở dữ liệu cho mình, nhưng khả năng liên thông chúng với nhau vẫn còn hạn chế.

Ngoài ra, việc tranh cãi xoay quanh việc cấp phép cho các dịch vụ gọi xe công nghệ cho thấy, một rào cản lớn về mặt pháp lý cần được giải quyết ngay lập tức của Việt Nam. Nút thắt này chỉ có thể tháo gỡ thành công khi việc tiếp cận chính sách theo tư duy “quản được, thì mở, không quản được, thì đóng” phải bị loại bỏ ngay.

Để nền kinh tế số thực sự trở thành động lực mới cho tăng trưởng kinh tế nhanh và bền vững trong thời gian tới, Việt Nam vẫn phải tiếp tục tập trung vào 3 đột phá là thể chế, hạ tầng và nguồn nhân lực.

Thứ nhất, về thể chế, bên cạnh việc tiếp tục tạo ra môi trường đầu tư kinh doanh hấp dẫn để thu hút các nguồn lực, tạo thuận lợi cho hoạt động sản xuất, kinh doanh phát triển, Việt Nam phải xây dựng môi trường pháp lý để phát triển nền kinh tế số.

Chính phủ cần tạo không gian thử nghiệm đi đôi với hỗ trợ doanh nghiệp để phát triển nền kinh tế số. Các ứng dụng công nghệ số sẽ là đòn bẩy thúc đẩy đổi mới sáng tạo của các cá nhân và doanh nghiệp, do vậy khuyến khích doanh nghiệp tận dụng tối đa sức mạnh của công nghệ số phải được đặt ra như một ưu tiên cao. Theo đó, kinh nghiệm của Singapore cho thấy, nhất thiết phải có sự hậu thuẫn mạnh mẽ từ phía Chính phủ với tư duy quản lý thông thoáng nhằm “cởi trói” cho các doanh nghiệp, đặc biệt là hỗ trợ các doanh nghiệp nhỏ và vừa, thúc đẩy đổi mới sáng tạo. Bối cảnh hiện nay cho thấy, nếu chính sách quản lý không cởi mở, thiếu linh hoạt, không thông thoáng, sẽ làm cho cả doanh nghiệp trong nước và nền kinh tế của quốc gia bị yếu thế trong cuộc cạnh tranh với doanh nghiệp nước ngoài và các nền kinh tế trên thế giới.

Đặc biệt, Việt Nam hiện đang thiếu một kế hoạch quốc gia về chuyển đổi số nhằm tạo thuận lợi cho sự

phát triển của nền kinh tế số, hình thành hành động đồng bộ hạ tầng số quốc gia. Hành động trước hết là cần xây dựng và công bố quy hoạch ngành về ứng dụng CNTT để làm cơ sở ban hành các chuẩn trao đổi thông tin giữa các cơ quan, đơn vị.

Thứ hai, về hạ tầng số, Việt Nam phải tiếp tục xây dựng hạ tầng phát triển kinh tế, trong đó hạ tầng công nghệ phải đi trước một bước. Cả Chính phủ và khu vực tư nhân đều phải nỗ lực đầu tư nâng cấp hạ tầng kỹ thuật số, cũng như các giải pháp công nghệ số hiện đại để triển khai các ứng dụng số kết nối thông minh, đẩy nhanh các ứng dụng thanh toán không dùng tiền mặt, hiệu quả hóa chính phủ điện tử...

Về nâng cấp hạ tầng số, Chính phủ và các doanh nghiệp cần khẩn trương chuẩn bị các phương án triển khai dịch vụ 5G để có thể theo kịp xu hướng thế giới. Công nghệ 5G sẽ tạo nền tảng hạ tầng tốt cho việc kết nối theo xu hướng Internet kết nối vạn vật (Internet of Things - IoT), mở ra nhiều cơ hội kinh doanh rất lớn cho các doanh nghiệp Việt Nam.

Thứ ba, về nguồn nhân lực, cần tái đào tạo lực lượng lao động để họ bắt kịp với xu hướng công nghệ số. Chương trình đào tạo nhân lực CNTT cần hướng đến đẩy nhanh xã hội hóa giáo dục CNTT. Đặc biệt, cần cập nhật giáo trình đào tạo CNTT gắn với các xu thế công nghệ mới, như: Internet kết nối vạn vật, AI, công nghệ robot, tạo điều kiện cho học sinh, sinh viên tiếp cận lĩnh vực này càng sớm càng tốt, đẩy mạnh liên kết đào tạo và thực hành giữa các trường và khu vực doanh nghiệp trong ứng dụng CNTT. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Thông tin khoa học và công nghệ Quốc gia (2019). *Tổng luận “Giải pháp chính sách phát triển nền kinh tế số”*
2. Trung tâm Thông tin - Tư liệu, Viện Nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương (CIEM) (2018). *Chuyển đổi Số 4: Phát triển nền kinh tế số nhìn từ kinh nghiệm một số nước châu Á và hàm ý đối với Việt Nam*
3. Trọng Đạt (2019). *Chuyển đổi số và hiện trạng phát triển kinh tế số ở Việt Nam*, truy cập từ <https://vietnamnet.vn/vn/thong-tin-truyen-thong/kinh-te-so-va-hien-trang-phat-trien-kinh-te-so-0-viet-nam-512935.html>
4. AMCHAM (2018). *Workshop on Digital Economy and and Cybersecurity Policy in Vietnam*. The American Chamber of Commerce in Hanoi
5. MTI (2017). *The Digital Economy in Singapore*. Ministry of Trade and Industry, Singapore access to https://www.mti.gov.sg/ResearchRoom/SiteAssets/Pages/Economic-Surveyof-Singapore-Third-Quarter-2017/BA_3Q17.pdf
6. Paul Budde (2017). *Singapore - Fixed Broadband Market, Digital Economy and Digital Media - Statistics and Analyses*. Paul Budde Communication Pty Ltd